

Jaarverslag 2011

Inhoudsopgave

Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK	1
<u>Woord van de voorzitter</u>	3
<u>Karakteristieken van het Pensioenfonds</u>	5
<u>Verslag van de Visitatiecommissie</u>	13
<u>Verslag van het Bestuur</u>	16
<u>Jaarrekening</u>	34
<u>Balans</u>	34
<u>Staat van baten en lasten</u>	35
<u>Kasstroomoverzicht</u>	36
<u>Toelichting behorende tot de jaarrekening</u>	37
<u>Overige gegevens</u>	59

Woord van de voorzitter

Pensioenen, nog maar korte tijd geleden een onderwerp dat slechts weinigen kon interesseren. Anno 2011 ziet de (pensioen)wereld er heel anders uit. Je kunt geen krant openslaan of er is wel een artikel gewijd aan het onderwerp pensioenen. Pensioenen werden hot en velen hadden er een mening over. Dat het pensioenbewustzijn bij mensen toenam, is een groot voordeel, de reden waarom – slechte financiële positie bij vele pensioenfondsen – echter een enorm nadeel.

Ondanks de veelal goede beleggingsrendementen konden deze rendementen de steeds verder dalende rente en de stijgende levensverwachting bij lange na niet compenseren. Daar waar velen dachten dat het na de crisis in 2008 niet slechter kon en de dekkingsgraden zouden stijgen, bleven de dekkingsgraden van veel fondsen onder het minimale niveau. Dit werd vooral veroorzaakt door de dalende economische verwachtingen en de steeds verder uitbreidende crisis in het euro-gebied. Begin 2012 moesten ongeveer honderd pensioenfondsen een voorwaardelijke kortingsmaatregel aankondigen, omdat zij niet meer in staat zijn om zelfstandig te herstellen. Helaas moest ook ons fonds deze maatregel aankondigen.

Tijdens druk bezochte informatiesessies in het vierde kwartaal werd de kans op deze voorwaardelijke maatregel al door ons aangekondigd. Toen ook de maanden daarna het herstel niet inzette, hebben wij als Bestuur in februari 2012 tot deze uitzonderlijke maatregel moeten besluiten. Een unicum in de geschiedenis van ons Fonds. Ondanks deze impopulaire aankondiging ervaren wij op basis van de reacties die wij krijgen nog immer de steun en het vertrouwen van u als deelnemer.

In juni 2011 werden de contouren van het nieuwe Pensioenakkoord zichtbaar. Dat ging zeker niet zonder slag of stoot gegeven de interne strubbelingen bij de vakbonden. Hoewel de details nog niet zijn uitgewerkt, lijkt het voorliggende akkoord invulling te geven aan het verbeteren van de toekomstbestendigheid van ons pensioenstelsel. Een pensioenstelsel dat nog steeds als beste stelsel van de wereld wordt aangemerkt.

Hoe de situatie zich in 2012 zal ontwikkelen, blijft gissen, maar wij als Bestuur zullen ons in blijven spannen om de belangen van alle belanghebbende op een zo goed mogelijke en evenwichtige wijze te behartigen.

Per 1 juni 2011 traden Bart Mantje en Ben Velzeboer als voorzitter respectievelijk bestuurslid terug uit het Fonds. Het Bestuur is hen beiden zeer erkentelijk voor de jaren die zij zich hebben ingezet om de belangen van het Fonds te behartigen. Tot slot een woord van dank aan allen die zich voor ons Fonds hebben ingezet, waaronder de deelnemers in de Commissies, de Deelnemersraad, het Verantwoordingsorgaan, het Bestuursbureau en de Visitatiecommissie. Daarnaast danken wij de deelnemers voor hun toegenomen belangstelling en voor het begrip dat zij toonden toen pijnlijke besluiten moesten worden genomen.

Mark Stoffels, voorzitter Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK

Karakteristieken van het Pensioenfonds

Profiel

Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK (hierna: Fonds), statutair gevestigd in Amsterdam is opgericht op 8 december 1953. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41200423. Het Fonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie. Het Fonds heeft tot doel uitvoering te geven aan de pensioenreglementen. De laatste statutenwijziging was op 17 november 2010.

Organisatie, peildatum 31 december 2011

Bestuur

Werkgeversvertegenwoordigers	functie	einde zittingsperiode
M.R. Stoffels	voorzitter	geen
R. Buisman	plv. secretaris	geen
J.T. Stuker	lid	geen
Werknemersvertegenwoordigers		
R.W. Dieker	secretaris	2013
A.N.P. de Wit	plv. voorzitter	2012
P.H. Valk-Noordbruis	lid	2014

Verantwoordingsorgaan en Deelnemersraad

Werkgeversvertegenwoordigers

J.H. Bobeldijk		geen
N.E. Tibboel	voorzitter	geen

Gepensioneerden

H.A. Bolsenbroek, tevens lid Deelnemersraad		geen
N. van Leeuwen, tevens lid Deelnemersraad		geen

Deelnemers

M. Pover, tevens lid Deelnemersraad		geen
R.F. Kok, tevens lid Deelnemersraad		geen

Visitatiecommissie

A. Heuzinkveld		geen
P. Molenaar		geen
E.A.W.M. Uijen	voorzitter	geen

Compliance Officer

C.W.N. van Pruissen		geen
---------------------	--	------

Pensioenbureau

J.H.D. Damkot	hoofd	
P.M. Mollema		

Structuur van het Pensioenfonds

Bestuur

Het Bestuur van het Fonds bestaat uit zes leden, drie werknemers- en drie werkgeversvertegenwoordigers. Gedurende 2011 hebben zich twee mutaties in het Bestuur voorgedaan als gevolg van teruggetreden bestuurders. Mevrouw P.H. Valk-Noordbruis is gekozen door de deelnemers van het Fonds en toegetreden tot het Bestuur per 1 juni 2011, zij vervangt de heer B. Velzeboer. De heer T. Stuker namens de werkgever toegetreden tot het Fonds op 1 juni 2011, hij vervangt de heer B. Mantje. Alle benoemingen zijn goedgekeurd door De Nederlandsche Bank. Het Bestuur bedankt de vertrokken bestuurders voor hun jarenlange getoonde enthousiasme en inzet en voor hun bijdrage aan de verdere professionalisering van het Fonds.

Deelnemersraad

De Deelnemersraad bestaat uit vier leden, twee actieve deelnemers en twee gepensioneerden. In 2011 zijn de heren R.F. Kok en M. Pover toegetreden tot de deelnemersraad, zij vervangen de heren D. Cloos en van G.J.H. Zwam. Het Bestuur dankt beide heren voor hun inzet vanuit de Deelnemersraad voor het behartigen van de pensioenbelangen.

De Deelnemersraad adviseert het Bestuur gevraagd of uit eigen beweging over aangelegenheden die het Fonds betreffen. In de Statuten van het Fonds is vastgelegd over welke voorgenomen besluiten van het Fonds de Deelnemersraad in ieder geval in de gelegenheid gesteld wordt advies uit te brengen. De Deelnemersraad heeft in het verslagjaar positief advies uitgebracht over de wijzigingen in de Statuten en het Pensioenreglement en over de Uitvoeringsovereenkomst.

Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan bestaat uit zes leden, te weten de vier leden van de Deelnemersraad aangevuld met twee leden die zijn voorgedragen door de werkgever. De opbouw is zo gekozen dat zoveel mogelijk wordt samengewerkt met de Deelnemersraad om overlapping te voorkomen. In 2011 zijn de heren R.F. Kok en M. Pover toegetreden tot de Verantwoordingsorgaan, zij vervangen de heren D. Cloos en van G.J.H. Zwam.

Het Verantwoordingsorgaan is bevoegd jaarlijks een algemeen oordeel te geven over:

- het handelen van het Bestuur aan de hand van het jaarverslag;
- de jaarrekening en andere relevante informatie, waaronder, indien van toepassing, de bevindingen van de Visitatiecommissie; en
- het door het Bestuur uitgevoerde beleid in het afgelopen kalenderjaar.

In dit jaarverslag is het oordeel van het Verantwoordingsorgaan opgenomen over 2011.

Visitatiecommissie

De Visitatiecommissie bestaat uit drie leden, de heren A. Heuzinkveld (Directeur Gazelle Pensioenfonds), E.A.W.M Uijen (algemeen Directeur Pensioenfonds Stork) en P. Molenaar (Directeur, Institute for Financial Training BV en Investment Management Consultant).

De Visitatiecommissie is belast met het interne toezicht. De Visitatiecommissie beoordeelt de wijze waarop het Fonds wordt aangestuurd, de beleid- en bestuursprocedures en ook de risico's op de lange termijn. De commissie is samengesteld uit onafhankelijke deskundigen met bestuurlijke ervaring. De Visitatiecommissie rapporteert aan het Bestuur. Het Bestuur bespreekt de rapportage van de Visitatiecommissie met het Verantwoordingsorgaan.

De Visitatiecommissie heeft zich over 2011 specifiek gericht op enerzijds de zogenaamde "countervailing power" van het Bestuur ten opzichte van de vermogensbeheerders en anderzijds de opvolging van het visitatieonderwerp van vorig jaar, te weten het beleggingsproces en het functioneren van het Bestuur daarin. Aan de hand van beschikbare documentatie en gesprekken met zowel het voltallige Bestuur als met enkele individuele bestuurders heeft de Visitatiecommissie zich een oordeel gevormd over de beheersing van het uitbestedingsrisico en het beleggingsproces en het functioneren van het Bestuur daarin. Daarnaast is de Visitatiecommissie geïnformeerd over de algemene gang van zaken binnen het Bestuur. De bevindingen van de Visitatiecommissie naar aanleiding van hun werkzaamheden zijn in dit jaarverslag opgenomen.

Bestuurscommissies

Beleggingscommissie

De Beleggingscommissie bestaat uit drie bestuursleden, te weten de heren R. Buisman, J.T. Stuker en A.N.P. de Wit. Sinds eind 2010 ondersteunt een interne medewerker van KAS BANK N.V. (hierna: KAS BANK) de Beleggingscommissie met betrekking tot allerlei operationele zaken en acties. Waar nodig maakt de Beleggingscommissie gebruik van een externe adviseur.

De Beleggingscommissie doet schriftelijk en/of mondeling tijdens vergaderingen van het voltallige bestuur verslag van haar activiteiten en van de beweegredenen achter voorgenomen besluiten.

Het Fonds heeft het vermogensbeheer van de beleggingen uitbesteed aan twee partijen, Delta Lloyd Asset Management N.V. (discretionair mandaat en beleggingsfondsen) en Bank Insinger de Beaufort N.V. (discretionair mandaat). Het Fonds heeft met de individuele vermogensbeheerders afspraken gemaakt over de inrichting van de portefeuille (mandaat) en met welke benchmark de behaalde beleggingsresultaten worden vergeleken.

KAS BANK voert de beleggings- en financiële administratie, waardoor de beleggingen onafhankelijk van de vermogensbeheerders worden geadministreerd en gewaardeerd. KAS BANK rapporteert periodiek aan het Fonds onder meer over eventuele afwijkingen van de beleggingen met het verstrekte mandaat (compliance monitoring), over verschillen tussen de performance volgens de beleggingsadministratie en de vermogensbeheerder (performance measurement) en over de gelopen risico's in de portefeuille (risicoanalyse ex post).

In 2011 heeft de Beleggingscommissie zich onder meer bezig gehouden met:

- het voeren van een beleggingsbeleid ten opzichte van de strategische benchmark;
- het monitoren van de (risico's in de) beleggingsportefeuille;
- het opstellen van verklaring inzake beleggingsbeginselen; en
- het monitoren van de externe vermogensbeheerders.

Communicatiecommissie

De Communicatiecommissie bestaat uit twee leden, de heer R.W. Dieker en mevrouw P.H. Valk-Noordbruis. Zij worden hierin ondersteund door een medewerker van KAS BANK. De Communicatiecommissie doet tijdens vergaderingen van het voltallige Bestuur schriftelijk en/of mondeling verslag van haar activiteiten. Zij legt voorgenomen communicatie ter accordering voor aan het Bestuur.

De Communicatiecommissie heeft als doel om alle communicatie met betrokkenen (deelnemers, gepensioneerden en slapers) te initiëren en te stroomlijnen. Haar voornaamste taak is om het communicatiebeleid voor te bereiden en sturing te geven aan de uitvoering van het communicatieplan. In het communicatieplan staat het algemene communicatiebeleid beschreven en wordt aangegeven welke communicatiemiddelen hiervoor worden ingezet. In dit plan wordt ook verklaard dat het Fonds alle wettelijke informatieverplichtingen nakomt.

In 2011 heeft de Communicatiecommissie middels zogenoemde PF-Updates en informatiebijeenkomsten de deelnemers van het Fonds geïnformeerd over lopende zaken, waaronder de financiële situatie van het Fonds, de bestuurswisselingen, de deskundigheid van het Bestuur en het toeslagenbeleid.

Financiële commissie

De Financiële commissie bestaat uit twee leden, mevrouw P.H. Valk-Noordbruis en de heer J.T. Stuker. Zij worden sinds juli 2011 ondersteund door twee medewerkers van de KAS BANK. De Financiële commissie doet tijdens vergaderingen van het voltallige Bestuur schriftelijk en/of mondeling verslag van haar activiteiten.

In 2011 heeft de Financiële commissie zich onder meer bezig gehouden met:

- het verzorgen van de financiële informatieverschaffing van het pensioenfonds, in het bijzonder de jaarrekening en de staten ten behoeve van de toezichthouder, in overeenstemming met van toepassing zijnde wet- en regelgeving;
- het opvolgen van de aanbevelingen van de externe accountant en de externe (certificerend) actuaris; en
- het aansturen van het Pensioenbureau.

Klachtencommissie

De Klachtencommissie bestaat uit twee leden, te weten de heren M.R. Stoffels en R.W. Dieker. De Klachtencommissie houdt zich bezig met het afhandelen van klachten. Klachten van deelnemers worden gemeld en geregistreerd bij het Pensioenbureau. Deze legt de klachten voor aan de Klachtencommissie. De Klachtencommissie komt bijeen zodra er een klacht is ontvangen en legt vervolgens verantwoording af aan het Bestuur. In 2011 zijn er geen klachten ontvangen.

Compliance Officer

Het Fonds heeft een Compliance Officer, te weten de heer C.W.N. van Pruissen. Het Fonds beschikt over een compliance charter, een gedragscode en een complianceprogramma. Alle als insiders aangemerkte personen hebben de gedragscode ondertekend, dit zijn de leden van het Bestuur, de Deelnemersraad, het Verantwoordingsorgaan, de Visitatiecommissie, het hoofd Pensioenbureau en de Compliance Officer van het Fonds. De leden van het Bestuur hebben ook opgave gedaan van hun relevante nevenfuncties.

Pensioenbureau

Het Pensioenbureau ondersteunt het Bestuur bij de uitoefening van zijn taken. Het Pensioenbureau is verantwoordelijk voor een aantal uitvoerende taken op de gebieden organisatie, pensioenreglementen en externe verantwoording. Daarnaast draagt het Pensioenbureau zorg voor de implementatie van bestuursbesluiten in de operationele organisatie en voor de communicatie met de afdeling Human Resources van KAS BANK en fungeert het Pensioenbureau als vraagbaak voor actieve deelnemers, slapers en gepensioneerden.

Externe ondersteuning

Onder meer ten behoeve van actuariële zaken, risicobeheersing op lange termijn en juridische ondersteuning maakt het Fonds gebruik van externe deskundigen. Mercer (Nederland) B.V. ondersteunt het Fonds bij actuariële zaken en risicobeheersing op lange termijn.

Koepelorganisatie

Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK is aangesloten bij de Pensioenfederatie. De Pensioenfederatie behartigt namens circa 350 pensioenfonds de belangen van 5,6 miljoen deelnemers, 2,7 miljoen gepensioneerden en 8,3 miljoen gewezen deelnemers. Circa 85% van alle werkenden is aangesloten bij een collectief pensioenfonds. De pensioenfonds van de Pensioenfederatie beheren samen circa 800 miljard euro. De Pensioenfederatie is voortgekomen uit een samenwerking van de koepels voor ondernemings- (OPF), beroeps- (UvB) en bedrijfstakpensioenfonds (VB).

Kerncijfers

Per ultimo jaar	2011	2010	2009	2008	2007
Aantal verzekerden					
Aantal deelnemers	759	763	829	862	832
Aantal slapers	796	762	732	704	670
Aantal pensioentrekkenden	329	310	301	301	292
Totaal	1.884	1.835	1.862	1.867	1.794
Reglementvariabelen					
Indexatie actieven per 1 januari in %	0,0%	1,0%	3,0%	1,5%	1,8%
Indexatie inactieven per 1 juli in %	0,0%	0,0%	0,0%	1,9%	1,5%
Pensioenuitvoering (* 1.000 €)					
Feitelijke premie	7.687	8.115	14.887	7.485	6.760
Gedempte premie	5.650	6.453	7.636	n.v.t.	n.v.t.
Kostendekkende premie	6.433	6.683	9.949	7.110	6.760
Pensioenuitvoeringskosten	567	705	495	431	356
Uitkeringen	4.122	3.998	3.880	3.839	3.844
Vermogenssituatie en solvabiliteit (* 1.000 €)					
Pensioenvermogen	-1.414	6.156	7.048	-10.642	32.534
Pensioenverplichtingen*	189.024	160.953	140.961	136.338	99.808
Dekkingsgraad (%) - marktwaarde	99,3%	103,8%	105,0%	90,2%	132,6%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,2%	104,2%	105,0%	105,0%	105,0%
Vereiste dekkingsgraad	112,7%	113,7%	115,1%	114,3%	123,5%
Beleggingsportefeuille (* 1.000 €)					
Vastgoedbeleggingen	-	-	-	215	345
Aandelen	46.832	51.741	42.949	32.334	38.699
Vastrentende waarden	124.745	112.079	91.230	84.288	86.213
Derivaten	14.870	1.078	-2.330	3.026	32
	186.447	164.898	131.849	119.863	125.289
Beleggingsperformance					
Beleggingsrendement in %	10,9%	7,9%	12,4%	-10,7%	1,4%
Benchmark in %	0,7%	5,1%	12,7%	-9,2%	1,0%

Verslag van het Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het Bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, over het door het Bestuur gevoerde beleid, alsmede over de beleidskeuzes voor de toekomst.

Het Verantwoordingsorgaan is van mening dat het Bestuur op een evenwichtige en juiste wijze de belangen van alle stakeholders in het afgelopen jaar heeft behartigd.

Wij complimenteren het Bestuur met de onafhankelijke open wijze van communicatie die heeft plaatsgevonden in het kader van zowel de dekkingsgraad problematiek als de door de sponsor voorgestelde wijzigingen in de pensioenopbouw.

Het Verantwoordingsorgaan vertrouwt er op dat het Bestuur in 2012 op dezelfde open en onafhankelijke wijze alle belangen zal behartigen.

Amsterdam, 3 april 2012

Verantwoordingsorgaan van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK:

Erik Bobeldijk

Harm Bolsenbroek

Rob Kok

Nico van Leeuwen

Martijn Pover

Egon Tibboel

Verslag van de Visitatiecommissie

Werkwijze

De Visitatiecommissie heeft begin 2012 plenaire en individuele gesprekken gevoerd met het Bestuur. De visitatie 2011 had naast algemene zaken, zoals de voortgang sinds de vorige visitatie en de nieuwe ontwikkelingen, een thema. Op verzoek van het Bestuur heeft de commissie zich specifiek gericht op de zogenaamde "countervailing power" van het Bestuur ten opzichte van de vermogensbeheerders. Het Bestuur heeft de commissie verzocht tijdens de visitatie tevens het beleggingsproces van het pensioenfonds en het functioneren van het Bestuur daarin nader onder de loep te nemen. De commissie is mondeling en schriftelijk geïnformeerd over de belangrijkste zaken met betrekking tot het beleggingsproces alsmede de algemene ontwikkelingen die zich in het Bestuur in het afgelopen jaar hebben voorgedaan.

De Visitatiecommissie rekent tot haar taak om het Bestuur te beoordelen op de afwegingen die het maakt om een goed bestuur te kunnen zijn. Hierbij gaat om het beoordelen van beleids- en bestuursprocedures, bestuursprocessen en de "checks and balances" binnen het Fonds. Ook de wijze waarop het Fonds wordt aangestuurd en de wijze waarop door het Bestuur wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn zijn daarbij voorwerp van beschouwing geweest.

Bevindingen en aanbevelingen

Het Bestuur heeft opnieuw een zeer bewogen jaar achter de rug, waarin zij ondermeer geconfronteerd werd met het vertrek van twee ervaren bestuursleden. Er werden twee nieuwe leden aangezocht en ingewerkt. Het Bestuur functioneert transparant en opereert als collectief, zij bereidt alle belangrijke bestuurlijke zaken gedegen voor en neemt afgewogen besluiten.

Er zijn een aantal ontwikkelingen die een goede beleidsvoorbereiding belemmeren. KAS BANK N.V. onderhandelt over een nieuwe regeling, er wordt gesproken over de mogelijkheden van de overname van medewerkers door Deutsche WertpapierService Bank AG en de gevolgen voor hun pensioenregeling en aansluiting bij het Fonds. Het Bestuur wacht met een nieuwe ALM-studie op de voortgang van de ontwikkelingen. Deze zijn echter voor wat betreft duur en uitkomst moeilijk te voorspellen. Het Bestuur doet er goed aan om enkele alternatieven en varianten te laten onderzoeken op hun consequenties voor het pensioenfonds middels een ALM-studie. Op grond daarvan heeft zij inzicht in de consequenties van mogelijke besluiten en kan partijen adviseren.

De Visitatiecommissie is verheugd dat het Bestuur actief heeft gewerkt met de door haar uitgebrachte adviezen gedaan in het verslag jaar 2011. Er is vooruitgang geboekt, de dringende actualiteit vraagt echter van het Bestuur om haar prioriteiten te stellen waardoor een aantal verbeterpunten nog niet volledig zijn uitgewerkt.

Het Bestuur heeft in haar midden voldoende deskundigheid op het gebied van beleggen. De beheersinstrumenten die zij tot haar beschikking heeft zijn goed ontwikkeld zodat de juiste informatie voortdurend beschikbaar is. De rapportages zijn van een hoogstaand niveau zodat het Bestuur voortdurend goed geïnformeerd is over de actuele situatie met betrekking tot rendementen en risico's. De commissie heeft haar bevindingen zowel mondeling als schriftelijk gedeeld met het Bestuur. Daaruit zijn ook een aantal aanbevelingen voortgekomen. Het Bestuur heeft ons laten weten dat zij de aanbevelingen ter harte neemt en zich in 2012 zal beraden over maatregelen ter implementatie.

Conclusie

De commissie is het Bestuur erkentelijk voor de openheid die is betracht in de gesprekken die zijn gevoerd. Wij merken op dat ons positieve beeld over het functioneren van het Bestuur dit jaar is bevestigd. Het Bestuur en de organisatie van dit pensioenfonds zijn professioneel en daarmee ook atypisch voor een pensioenfonds van deze omvang.

Amsterdam, 10 april 2012

De Visitatiecommissie:

Adriaan Heuzinkveld

Piet Molenaar

Eric Uijen, voorzitter

Verslag van het Bestuur

Algemene ontwikkelingen

Ook 2011 was weer een bewogen jaar in de pensioensector. Op 6 januari wordt de website mijnpensioenoverzicht.nl gelanceerd. Deze website biedt een helder totaalbeeld van het opgebouwde pensioen en AOW.

Begin februari doet een uitzending van Zembla over de beleggingsresultaten van pensioenfondsen in Nederland veel stof opwaaien, in een reactie stelt de Pensioenfederatie de berekeningen van Zembla ter discussie. Ook minister Kamp reageert, in een brief aan de Tweede Kamer stelt hij dat de analyse van Zembla is gebaseerd op arbitraire veronderstellingen.

In april publiceert de Autoriteit Financiële Markten haar onderzoeksrapport "kosten van Pensioenfondsen verdienen meer aandacht". De Autoriteit Financiële Markten beveelt hierin pensioenfondsen aan de kosten verder te specificeren en inzichtelijk te maken voor haar deelnemers. De pensioenfederatie en minister Kamp sluiten zich aan bij dit advies. In november 2011 overhandigt de voorzitter van de Pensioenfederatie de aanbevelingen uitvoeringskosten aan Pieter Omtzigt (CDA).

In 2011 presenteerde minister Kamp het voorontwerp van de wet 'Versterking bestuur pensioenfondsen'. Deze wet is bedoeld om enerzijds de governance te stroomlijnen en het aantal organen terug te brengen en anderzijds om – in lijn met de aanbevelingen van de Commissie Frijns – de besturen van pensioenfondsen te professionaliseren. In dit voorontwerp krijgen pensioenfondsen de keuze uit twee bestuursmodellen:

- Een model met uitsluitend professionele bestuursleden en een raad van toezicht bestaande uit vertegenwoordigers van werknemers, werkgevers en gepensioneerden.
- Een model met vertegenwoordigers van werkgevers en werknemers (samen: sociale partners) in het bestuur, eventueel aangevuld met externe deskundigen. In de werknemersgeleding moet verplicht een vertegenwoordiging van gepensioneerden worden opgenomen. Het intern toezicht wordt in dit model verstevigd en zal ook als toezichthouder op het bestuur gaan functioneren.

De verwachting is dat het wetsvoorstel in het eerste half jaar van 2012 behandeld wordt in de Tweede Kamer.

Een jaar na het Pensioenakkoord publiceerde de Stichting van de Arbeid het uitwerkingsmemorandum van het Pensioenakkoord 4 juni 2010. In september 2011 stemde de Tweede Kamer in met het Pensioenakkoord. Er waren echter nog geen concrete voorstellen voor de uitwerking van dit akkoord. De belangrijkste punten ten aanzien van pensioenen (tweede pijler) waren:

- Financiële schokken en levensverwachtingen hebben geen impact op premie (premiestabilisatie);
- Langer leven betekent langer doorwerken;
- Focus op indexeringsambitie in plaats van op nominale pensioenen;
- Hoe om te gaan met over- en onderdekking; en
- Duidelijke communicatie over risico's richting deelnemers.

Met de val van het kabinet Rutte is het onduidelijk geworden of en wanneer het Pensioenakkoord verder wordt uitgewerkt.

2011 is het jaar waarin de crisis escaleerde, er werd op een aantal momenten zelfs getwijfeld aan het voortbestaan van de Euro. In het bijzonder Griekenland bleef een probleem, vanwege traag doorvoeren van opgelegde bezuinigingsmaatregelen en het feit dat de Griekse economie in een diepe recessie belandde werd bij de sanering van de Griekse overheidsfinanciën weinig resultaat geboekt.

De Europese Centrale Bank (ECB) werd gedwongen in te grijpen en tastte daarmee de grenzen van haar mandaat af. Zo ging de ECB over tot het op grote schaal opkopen van staatsleningen.

Ontwikkelingen binnen Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK

In 2011 is het Bestuur van het Fonds met veel verschillende zaken aan de slag gegaan. Naast de hiervoor beschreven ontwikkelingen en de reguliere bestuurstaken heeft het Bestuur veel tijd gestoken in het voorstel van de sponsor om de pensioenregeling aan te passen. Tot op heden is hier nog geen beslissing over genomen, deze wordt in 2012 verwacht. Het Bestuur heeft zich in deze discussie, conform haar taak, gericht op het toetsen van de financierbaarheid en uitvoerbaarheid van de voorgestelde regeling. Hiervoor heeft zij haar externe adviseur opdracht gegeven tot een ALM-studie. De afronding van deze studie is eind 2011 uitgesteld, vanwege onduidelijkheden rondom de door de sponsor voorgestelde nieuwe pensioenregeling en daarbij horende financiering en de samenwerking met Deutsche WertpapierService Bank AG.

De dekkingsgraad (verhouding tussen het eigen vermogen en de verplichtingen) van het Fonds bedraagt ultimo 2011 99,3% (ultimo 2010: 103,8%). De positieve beleggingsresultaten konden de negatieve impact van de lage rente niet volledig compenseren. Begin 2012 publiceerde De Nederlandsche Bank de rentetermijnstructuur waartegen pensioenfondsen hun verplichtingen moeten waarderen. Normaliter wordt de interbancaire swapcurve hiervoor gehanteerd, nu schreef De Nederlandsche Bank voor dat het gemiddelde van de rentes van alle handelsdagen in de periode 1 oktober tot en met 31 december 2011 als uitgangspunt moest worden genomen. De Nederlandsche Bank meldt in haar nieuwsbericht dat deze maatregel genomen is doordat er te veel onzekerheid bestaat over de vraag of op de interbancaire swapmarkt ultimo 2011 een juiste prijsvorming heeft plaatsgevonden, gelet op de uitzonderlijke marktomstandigheden en de gebrekkige liquiditeit in het lange eind van de interbancaire swapmarkt.

Gevolg van deze maatregel van De Nederlandsche Bank was dat de dekkingsgraad van het Fonds met 3% tot 4% steeg tot de gepubliceerde 99,3%.

De pensioenverplichtingen zijn met 17% gestegen tot € 189,0 miljoen ultimo 2011 (ultimo 2010: € 161,0 miljoen). De waarde van de beleggingsportefeuille steeg met 13% tot € 186,5 miljoen ultimo 2011 (ultimo 2010: € 164,9 miljoen). De belangrijkste reden voor de gestegen pensioenverplichtingen zijn de lage rente waartegen de verplichtingen contant gemaakt worden. De stijging van de beleggingen is enerzijds het gevolg van de ontvangen premies van de sponsor en anderzijds van de goede beleggingsresultaten over 2011. Het saldo van baten en lasten over 2011 bedroeg € -7,6 miljoen (2010: € -0,9 miljoen).

Aangezien de werkelijke dekkingsgraad ultimo 2011 (99,3%) onder de te behalen dekkingsgraad van het korte termijn herstelplan lag (102,6%) en de sponsor heeft besloten geen extra storting te doen, kan het Fonds niet meer op eigen kracht herstellen. Het Bestuur heeft daarom per 13 februari 2012 het principe besluit genomen, dat een korting van 1,2% aan de orde zal zijn tenzij de financiële situatie van het Fonds per 31 december 2012 voldoende is verbeterd.

Kostentransparantie

In april 2011 is het rapport "Kosten Pensioenfondsen verdienen meer aandacht" van de Autoriteit Financiële Markten verschenen, hierin wordt gepleit voor een helder en transparant inzicht in de kosten die Pensioenfondsen maken op het gebied van bijvoorbeeld vermogensbeheer. Naar aanleiding hiervan heeft de Pensioenfederatie in november 2011 aanbevelingen gedaan met betrekking tot uitvoeringskosten van pensioenfondsen.

- Rapporteer de kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer. Het aantal deelnemers is de som van het aantal actieve deelnemers en gepensioneerden.
- Rapporteer de kosten van het vermogensbeheer in procenten van het gemiddeld belegd vermogen.
- Rapporteer separaat (eventueel geschatte) transactiekosten in procenten van het gemiddeld belegd vermogen.

De voorzitter van ons Fonds heeft een bijdrage geleverd aan de totstandkoming van deze aanbevelingen. Wij onderschrijven de aanbevelingen en zullen op basis hiervan rapporteren over de uitvoeringskosten.

De uitvoeringskosten van pensioenfondsen bestaan uit de kosten van pensioenbeheer, de kosten van het vermogensbeheer en de transactiekosten. De Pensioenfederatie heeft als doel gesteld dat pensioenfondsen over 2011 80% van de kosten van pensioenbeheer, 65% van de kosten van het vermogensbeheer en 25% van de transactiekosten in hun jaarverslag kunnen toelichten. Wij hebben deze doelstelling ruimschoots gehaald.

Uitvoeringskosten	2011
Kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer	€ 525
Kosten van het vermogensbeheer	29 BP
Transactiekosten	9 BP

De kosten van pensioenbeheer worden gerapporteerd in euro per deelnemer, waarbij het aantal deelnemers de som is van het aantal actieve deelnemers en gepensioneerden. Wij hebben hierbij rekening gehouden met de stand per 31 december van het vorige en het huidige boekjaar. Op basis hiervan rekenen wij over 2011 met 1.081 deelnemers (2010: 1.102 deelnemers). De kosten van pensioenbeheer zijn over 2011 met 20% gedaald tot € 567.000 (2010: 705.000). In 2011 werd minder dan in 2010 gebruik gemaakt van de diensten van externe adviseurs.

De kosten van het vermogensbeheer en transactiekosten worden gerapporteerd in percentage van het belegd vermogen. Wij hebben hierbij rekening gehouden met de standen primo en ultimo boekjaar en ultimo kwartaal. Op basis hiervan rekenen wij over 2011 met een gemiddeld belegd vermogen van € 172,5 miljoen (2010: € 159,0 miljoen). Over 2011 bedroegen de kosten voor vermogensbeheer € 0,5 miljoen en de transactiekosten € 0,15 miljoen.

Eigen vermogen van het Fonds

Eind 2011 bedraagt het eigen vermogen van het Fonds € 1,4 miljoen negatief (2010: € 6,2 miljoen positief). Hiermee bedraagt de verhouding tussen pensioenvermogen en de verplichtingen ultimo 2011 99,3% (2010: 103,8%). Dit percentage is beter bekend onder het begrip dekkingsgraad. Het minimaal vereist eigen vermogen is de ondergrens van het vereist eigen vermogen. Indien het Fonds niet over het minimaal vereist vermogen beschikt (er is sprake van een 'dekkingsstekort') dient het Bestuur De Nederlandsche Bank hier onverwijld van op de hoogte te stellen en een kortetermijnherstelplan op te stellen. Het vereist eigen vermogen is de omvang van het eigen vermogen waarover het Fonds tenminste moet beschikken. Indien het Fonds niet over dit vermogen beschikt, moet het Bestuur een langetermijnherstelplan indienen bij De Nederlandsche Bank. Het minimaal vereist eigen vermogen van het Fonds bedraagt 104,2% en het vereist eigen vermogen 112,7%.

Pensioenregelingen binnen het Fonds

Alle werknemers die voor 1 januari 2011 in dienst van KAS BANK waren, zijn deelnemer in het Pensioenreglement 2008. Deze deelnemers hebben recht op een ouderdomspensioen, een nabestaandenpensioen en een wezenpensioen. De Pensioenregeling kent een basisregeling op basis van eindloon en een excedent-regeling op basis van middelloon. In het pensioenreglement 2008 wordt een nabestaandenpensioen op risicobasis verzekerd voor deelnemers welke op of na 1 januari 1999 deelnemer zijn geworden. Voor deelnemers welke voor deze datum hun deelnemerschap zijn begonnen is het nabestaandenpensioen op opbouwbasis verzekerd.

Medewerkers die op of na 1 januari 2011 in dienst van KAS BANK komen, zijn deelnemer in het Pensioenreglement 2011. Deze deelnemers hebben recht op een ouderdomspensioen, een nabestaandenpensioen en een wezenpensioen. De Pensioenregeling kent een basisregeling op basis van middelloon en een

nabestaandenpensioen op risicobasis. Deze nieuwe regeling volgt de afspraken uit de CAO, zowel voor wat betreft pensioenopbouw als voor wat betreft de premieverdeling tussen werkgever en werknemer.

Voor de leden van de Raad van Bestuur van KAS BANK geldt een beschikbare premieregeling welke is gebaseerd op de middelloonsystematiek. Voor deze regeling geldt een aparte Uitvoeringsovereenkomst tussen het Fonds en KAS BANK. De regeling voor de leden van de Raad van Bestuur is per 1 juli 2011 premievrij gemaakt. Waardeoverdracht heeft nog niet plaatsgevonden, omdat het Fonds sinds deze periode een dekkinggraad van minder dan 100% heeft gehad.

Uitvoeringsovereenkomst tussen KAS BANK en het Fonds

In de Uitvoeringsovereenkomst zijn de afspraken tussen het Fonds en KAS BANK vastgelegd met betrekking tot de financiering van de pensioenafspraken die KAS BANK heeft gemaakt met de deelnemers.

De Uitvoeringsovereenkomst 2010-2011 is verlopen per 1 januari 2012. Hiervoor is een nieuwe overeenkomst afgesloten, deze nieuwe Uitvoeringsovereenkomst heeft opnieuw een looptijd van twee jaar (tot 1 januari 2014). Ten aanzien van de verlopen overeenkomst is de extra bijdrage van de sponsor komen te vervallen, dit is in lijn met eerder gemaakt afspraken. De jaarlijkse premie is – bij een dekkingstekort – nog steeds gebaseerd op de marktrente, tenzij deze marktrente hoger is dan 4%. In dat laatste geval wordt de premie gebaseerd op 4%. Dit bevordert het herstel van het fonds, omdat er niet met verlies wordt ingekocht.

Premiebeleid

In de Uitvoeringsovereenkomst tussen het Fonds en KAS BANK is vastgelegd dat de sponsor minimaal de kostendekkende premie betaald ter financiering van de pensioenverplichting. Deze kostendekkende premie bestaat onder meer uit de inkoop voor ouderdoms- en nabestaandenpensioen, de pensioenuitvoeringskosten, de solvabiliteitsopslag en de inkoop van toeslagen voor actieve deelnemers en inactieve deelnemers. Afsproken is om bij het vaststellen van de kostendekkende premie de marktrente (met een maximum van 4%) te hanteren zo lang het eigen vermogen van het Fonds lager is dan het vereist eigen vermogen. Deze afspraak verbetert de

herstelcapaciteit van het Fonds. Jaarlijks wordt in het actuariële rapport de kostendekkendheid van de verschuldigde premie over het afgelopen jaar getoetst.

De totaal verschuldigde premie voor de pensioenregeling(en) wordt gedragen door de werkgever en de werknemers gezamenlijk. Voor de medewerkers die voor 1 januari 2011 al deelnamen aan de pensioenregeling van KAS BANK geldt dat tot een premiepercentage van 10% van de loonsom de werkgever de volledige premie betaalt. Hierboven komt de helft van het meerdere voor rekening van de werkgever, en de helft voor rekening van de werknemer, met een maximum van 5% van de pensioengrondslag. Boven de 20% komt het meerdere volledig voor rekening van de werkgever. Voor medewerkers die op of na 1 januari 2011 zijn gaan deelnemen aan de pensioenregeling van KAS BANK geldt dat tot een premiepercentage van 15% van de loonsom de werkgever de volledige premie betaalt. Hierboven komt de helft van het meerdere voor rekening van de werkgever, en de helft voor rekening van de werknemer, met een maximum van 5%. Boven de 25% komt het meerdere volledig voor rekening van de werkgever.

Over 2011 heeft het Fonds een bedrag van € 7,7 miljoen (2010: € 8,1 miljoen) aan premie ontvangen tegenover een kostendekkende premie van € 6,4 miljoen (€2010: 6,7 miljoen). Dit betekent een ontvangen herstelopslag boven de kostendekkende premie van € 1,3 miljoen (2010: € 1,5 miljoen).

Herstelplan

Eind 2008 heeft het Fonds een kortetermijnherstelplan en een langetermijnherstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank. Het kortetermijnherstelplan ging uit van een dekkingsgraad ultimo 2010 van 107,0%. Aangezien de werkelijke dekkingsgraad ultimo 2010 onder dit streefniveau lag en zelfs onder het minimaal vereist eigen vermogen, heeft het Bestuur besloten om De Nederlandsche Bank toestemming te vragen om de looptijd van het kortetermijnherstelplan te verlengen van drie jaar tot vijf jaar. De Nederlandsche Bank heeft dit verzoek tot verlenging van de looptijd van het kortetermijnherstelplan geaccepteerd.

Dit herstelplan is gebaseerd op wettelijke richtlijnen en de afspraken zoals deze zijn opgenomen in de Uitvoeringsovereenkomst tussen KAS BANK N.V. en het Fonds. In dit gewijzigde herstelplan is de dekkingsgraad van het Fonds ultimo 2013 hoger dan het minimaal vereist eigen vermogen van 104,2%.

Uitgangspunt in het herstelplan is dat de financiële situatie van het Fonds zich herstelt op basis van het huidige beleggings- en risicobeleid en op basis van het premiebeleid zoals is vastgelegd in de Uitvoeringsovereenkomst. In het geval dat de financiële situatie van het Fonds achterblijft bij het herstelplan heeft het Bestuur de volgende mogelijkheden:

- het in overleg met de werkgever komen tot een hogere premiebijdrage van de sponsor;
- het aanpassen van het strategisch beleggings- en risicobeleid; en
- in het uiterste geval het verminderen van pensioenaanspraken en –rechten van deelnemers.

Ultimo 2011 lag de dekkinggraad (99,3%) van het Fonds onder de volgens het herstelplan te behalen dekkinggraad (102,6%). Uit de evaluatie van het herstelplan die het Bestuur begin 2012 naar De Nederlandsche Bank heeft gestuurd, bleek dat het Fonds achterblijft bij het herstelplan, maar belangrijker niet meer in staat is om zelfstandig te herstellen. Het Bestuur heeft geconcludeerd dat er geen andere aanvullende maatregelen meer mogelijk zijn dan het korten van pensioenaanspraken en –rechten. Op 13 februari 2012 heeft het Bestuur dan ook het principe besluit genomen dat (uiterlijk) op 1 april 2013 een korting van 1,2% aan de orde zal zijn, tenzij de financiële situatie van het Fonds per 31 december 2012 voldoende is verbeterd. Mocht de financiële situatie van het Fonds verder verslechterd zijn dan zal op 1 april 2013 een kortingsmaatregel worden doorgevoerd op alle pensioenaanspraken en pensioenrechten van 1,2% en op 1 april 2014 het verschil tussen de dekkinggraad per 31 december 2013 en het minimaal vereist eigen vermogen van 104,2%. Wanneer de dekkinggraad het niveau van 130% heeft overschreden zal de toegepaste korting van de pensioenaanspraken (gedeeltelijk) ongedaan worden gemaakt. De pensioenaanspraken en pensioenrechten van actieve deelnemers, slapers en pensioengerechtigden worden in dit geval procentueel evenveel (uniform) gecompenseerd. Bij de compensatie zal ervoor worden gezorgd dat de dekkinggraad het niveau van 130% niet zal onderschrijden en wordt rekening gehouden met de haalbaarheid van het lopende herstelplan. Er wordt maximaal eenmaal per jaar gecompenseerd.

De compensatie van de toegepaste korting dient geheel gescheiden te worden gezien van de toekenning van een toeslagverlening. Een toeslagverlening wordt gefinancierd middels een opslag op de premie. Bovenstaand beleid is de leidraad, het Bestuur beslist jaarlijks

over het al dan niet compenseren van de toegepaste korting.

Toeslagenbeleid

Het jaarlijks verlenen van een toeslag, ook wel indexatie, is van belang voor het op peil houden van de waarde van pensioen. Het Fonds streeft ernaar de opbouw van de pensioenen jaarlijks te indexeren. Voor de gepensioneerden en inactieve deelnemers streeft het Fonds ernaar de pensioenen evenredig te laten stijgen met de ontwikkelingen van de consumentenprijsindex. De mate waarin de pensioenen daadwerkelijk zullen stijgen is mede afhankelijk van de financiële positie van het Fonds. Het Bestuur beslist echter jaarlijks in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken worden aangepast. Er is in 2011 voor gepensioneerden en inactieve deelnemers geen toeslag verleend omdat de dekkingsgraad zich op een te laag niveau bevond.

De indexatie van actieve deelnemers is afhankelijk van de CAO loonstijging. In 2011 betrof de CAO loonstijging 1,25%, waardoor de actieve deelnemers per 1 januari 2012 op hun middelloon component een toeslag zullen ontvangen van 1,25%, de franchise is evenredig verhoogd evenals het pensioensalaris in de eindloonregeling.

Regels rondom waardeoverdracht

De regels rondom waardeoverdracht zijn als volgt:

- op peildatum (laatste dag van iedere kalendermaand) stelt het Fonds vast of de dekkingsgraad van het Fonds lager is dan 100%, omdat in dat geval de plicht tot waardeoverdracht moet worden opgeschort;
- het Fonds informeert in dat geval schriftelijk alle deelnemers die in de periode van opschorting van de plicht tot waardeoverdracht een opgave hebben opgevraagd, over de opschorting en de gevolgen daarvan; en
- als de dekkingsgraad gedurende drie opeenvolgende kalendermaanden de 100% overschrijdt, zal het Fonds weer meewerken aan de waardeoverdracht.

Individuele waardeoverdracht is alleen toegestaan als de dekkingsgraad van zowel het overdragende als het ontvangende fonds hoger is dan 100%. In augustus kwam de dekkingsgraad van het Fonds onder de 100%, waardoor inkomende en uitgaande waardeoverdrachten sinds 1 september niet meer konden worden uitgevoerd.

Deelnemers van het Fonds

Actieve deelnemers

Binnen drie maanden na aanvang van de deelneming moet aan deelnemers een startbrief worden verstrekt. Daarnaast ontvangen deelnemers een Uniform Pensioenoverzicht (UPO). Vanuit de Pensioenwet is het verplicht om jaarlijks eenzelfde pensioenoverzicht te versturen in de vorm van een UPO. Deelnemers kunnen op deze manier gemakkelijk pensioenbedragen vergelijken en bij elkaar optellen.

Gewezen deelnemers

Gewezen deelnemers krijgen bij de beëindiging van de deelneming een opgave van de opgebouwde Pensioenaanspraken, informatie over de toeslagverlening en overige relevante informatie. Zij ontvangen vervolgens iedere vijf jaar een opgave van de opgebouwde pensioenaanspraken en informatie over de toeslagverlening.

Ex-partners

Ex-partners moeten bij scheiding en vervolgens iedere vijf jaar worden geïnformeerd over de opgebouwde aanspraak op partnerpensioen, de toeslagverlening en overige informatie die specifiek voor de ex-partner van belang is.

Pensioengerechtigden

Pensioengerechtigden ontvangen bij pensioeningang en vervolgens ieder jaar informatie over hun pensioenrecht, eventuele opgebouwde aanspraken op partnerpensioen en de toeslagverlening.

Mutatieoverzicht deelnemers

Per 31 december 2011 bedroeg het aantal actieve deelnemers 759. Dit betekent een afname van 4 deelnemers ten opzichte van de stand per 31 december 2010.

Deze afname wordt als volgt gespecificeerd:

	Deelnemers	Premievrije verzekerden	Ouderdoms- pensioen	Nabestaan- denpensioen	Wezen- pensioen
Stand per 1 januari 2011	763	762	206	96	8
Toetredingen	80	-	-	-	-
Premievrij geworden	-70	70	-	-	-
Ingang pensioen	-14	-13	27	3	-
Overlijden	-1	-	-7	-4	-
Waardeoverdracht	0	-19	-	-	-
Afloop	-	-	-	-	-1
Overig	1	-4	1	-	-
Stand per 31 december 2011	759	796	227	95	7

Naleving wet- en regelgeving

Er hebben zich in 2011 geen materiële issues voorgedaan op het gebied van wet- en regelgeving.

Goed Pensioenfondsbestuur

In de Pensioenwet is vastgelegd dat het Bestuur maatregelen moet treffen om goed Pensioenfondsbestuur te waarborgen, onder meer ten aanzien van zorgvuldig bestuur, transparantie en openheid, communicatie, deskundigheid, verantwoording en intern toezicht. Het beleid van het Fonds is erop gericht om hieraan invulling te geven, met nadruk op de volgende onderwerpen:

- risicobeheersing, waaronder financiële risico's en integriteitsrisico's;
- deskundigheid;
- voorkomen van belangenverstrengeling; en
- continuïteitsanalyse.

Procedure aanstelling nieuwe bestuursleden

Conform de Beleidsregel deskundigheid van De Nederlandsche Bank hebben wij de procedure betreffende het aanstellen van nieuwe bestuursleden aangescherpt. Indien zich een vacature voordoet, neemt het Bestuur de volgende stappen:

- het al bestaande algemene functieprofiel (=kader) wordt op maat gemaakt voor de specifieke vacature; en
- in de notulen van bestuursvergaderingen wordt de besluitvorming betreffende deze specificaties en de overwegingen bij benoeming opgenomen.

Verantwoord Beleggen

Verantwoord beleggen wordt ook wel duurzaam of ethisch beleggen genoemd en is een vorm van beleggen waarbij men niet alleen let op financiële prestaties van ondernemingen, maar ook duidelijk kijkt naar de bedrijfsvoering op het gebied van onder meer milieu, maatschappij en welzijn. Het Fonds is al een aantal jaren actief op het gebied van verantwoord beleggen. Samen met de vermogensbeheerders van het Fonds zijn uitsluitingscriteria vastgesteld om te waarborgen dat de vermogensbeheerders niet beleggen in ongewenste ondernemingen. De uitsluitingscriteria zijn gebaseerd op:

- de UN Global Compact Principles. Deze UN principes kijken specifiek naar mensenrechten, arbeidsomstandigheden, milieu en anti-corruptie;
- een lijst van bedrijven die door Sustainalytics is opgemaakt. Sustainalytics is een internationale duurzaamheids research provider die continu controleert welke bedrijven zich bezig houden met het produceren en verhandelen van controversiële wapens.

Deskundigheidsbevordering

Aan de deskundigheid van de bestuurders van pensioenfondsen wordt steeds hoger eisen gesteld. Een passage van de website van De Nederlandsche Bank:

"De eisen die aan fondsbestuurders worden gesteld, zijn hoger geworden door de maatschappelijke ontwikkelingen. Zij somt op: "De fondsen worden groter. De bevolking vergrijst. Als consument wordt de bevolking kritischer. In de hele samenleving is er een tendens naar meer verantwoording en accountability. Dat betekent dat deelnemers beter willen worden geïnformeerd, meer invloed willen hebben. Kijk naar de demografische ontwikkeling. De generatie babyboomers die nu tegen hun pensioen loopt, gaat zich ermee bemoeien. Dat leidt er toe dat de eisen die aan bestuurders worden gesteld steeds hoger worden."

De eisen die worden gesteld aan het Bestuur zijn een minimumniveau van deskundigheid (niveau 1) waarover het individuele bestuurslid (aan het eind van zijn eerste jaar in functie) behoort te beschikken en een niveau van deskundigheid (niveau 2) dat door het Bestuur van het pensioenfonds als geheel wordt afgedekt. In aanvulling op niveau 1 is op niveau 2 twee of meer leden van het Bestuur op de onderscheiden aandachtsgebieden in staat een afgewogen oordeel te geven over de beleidskeuzes die het fonds maakt.

Voor het Bestuur is een deskundigheidsmatrix opgesteld. Op basis van de deskundigheidsmatrix kan op eenvoudige wijze inzichtelijk worden gemaakt of er voldoende deskundigheid binnen het Bestuur aanwezig is ten aanzien van managementvaardigheden; relevante wet en regelgeving; pensioenregelingen en –soorten; financieel technisch en actuariële aspecten en beleggingen; administratieve organisatorische en interne controle; externe uitvoering en communicatie. De deskundigheid van het Bestuur borgen wij door opleidingen en trainingen. Om bij te blijven met de ontwikkelingen en ter verdieping van de pensioen kennis zijn door bestuursleden gedurende 2011 diverse opleidingen en seminars gevolgd. Deze opleidingen en seminars hadden onder meer betrekking op het Pensioenakkoord, het beleggen in commodities, risicomanagement en governance, communicatie richting deelnemers en herstelplannen.

Daarnaast hebben de twee nieuwe leden in het Bestuur het afgelopen jaar een opleiding gevolgd gericht op het besturen van een ondernemingspensioenfonds (deskundigheidsniveau 1).

Het voltallige Bestuur is in 2011 door een externe partij getoetst op deskundigheid 1 waarvoor ieder bestuurslid is geslaagd. In het eerste kwartaal van 2012 zal het voltallige Bestuur deelnemen aan een deskundigheidstoets 2. Deze toets wordt extern afgenomen en geeft het Bestuur inzicht of voor alle deskundigheidsgebieden minimaal deskundigheidsniveau 2 aanwezig is. De resultaten van deze toets dienen als input voor eventuele verdere opleidingsplannen.

Uitbesteding

Het Fonds heeft een aantal taken uitbesteed, te weten het vermogensbeheer (Insinger de Beaufort N.V. en Delta Lloyd Asset Management N.V.), de pensioenadministratie (Delta Lloyd Levensverzekering N.V.) en de beleggings- en financiële administratie (KAS BANK). Het Fonds heeft met alle serviceorganisaties contracten afgesloten. Aan de hand van rapportages en on-site visits bewaakt het Fonds de kwaliteit van de uitbestede dienstverlening. Jaarlijks beoordeelt het Fonds de ISAE 3402-rapporten van KAS BANK, Delta Lloyd Asset Management N.V. en Delta Lloyd Levensverzekering N.V. en bepaalt de impact van eventuele opmerkingen in deze rapporten op de eigen bedrijfsvorming.

Communicatie

In 2011 heeft het Fonds middels PF-Updates de deelnemers van het Fonds geïnformeerd over onder meer de financiële situatie van het Fonds, de bestuurswisselingen en het toeslagenbeleid. Ook heeft het Bestuur via dit medium de deelnemers geadviseerd om de eigen financiële situatie in kaart te brengen om tijdig – indien nodig en mogelijk – de benodigde aanvullende maatregelen te kunnen nemen. Ook informeert het Fonds de deelnemers middels de website van het Fonds www.kasbank.enmijnpensioen.nl.

Daarnaast heeft het Bestuur in het najaar van 2011 twee presentaties gehouden om de financiële situatie en de gevolgen van de door de sponsor voorgestelde nieuwe pensioenregeling op de financiering en de herstelkracht van het fonds toe te lichten. De presentaties zijn door ongeveer 300 deelnemers bezocht.

Verder heeft het Bestuur tijdens de jaarvergadering op 31 mei 2011 een toelichting gegeven op het jaar 2010 en de ontwikkelingen gedurende de eerste vijf maanden van 2011.

Vanaf 6 januari 2011 heeft elke Nederlander via de website www.mijnpensioenoverzicht.nl middels zijn DigiD de mogelijkheid om een overzicht te krijgen van de door hem opgebouwde en op te bouwen pensioenaanspraken bij alle (vroegere) werkgevers. In augustus 2011 heeft het Fonds al zijn actieve deelnemers middels het Uniform Pensioenoverzicht geïnformeerd over hun per ultimo 2010 opgebouwde en op te bouwen pensioen bij het Fonds. Deelnemers hebben via de website van het Fonds (www.kasbank.enmijnpensioen.nl) actuele informatie beschikbaar over hun tot dan toe opgebouwde en op te bouwen pensioen bij het Fonds.

Bestuursvergaderingen

Tweewekelijks komt het Bestuur (informeel) bijeen om lopende zaken te bespreken. Eenmaal per maand is er een formele vergadering. De bestuursleden zijn in principe allemaal aanwezig bij zowel de formele als informele vergaderingen. Van alle formele vergaderingen is een verslag gemaakt.

De belangrijkste onderwerpen die in 2011 in de bestuursvergaderingen zijn besproken, hebben onder meer betrekking op:

- de externe ontwikkelingen op het gebied van pensioenen en de mogelijke impact hiervan op het Fonds, waaronder het pensioenakkoord;
- de ontwikkeling van de financiële positie van het Fonds, mede in relatie tot het bij De Nederlandsche Bank ingediende herstelplan;
- de ontwikkeling van de beleggingen, waaronder het beleggingsbeleid en de beleggingsresultaten;
- de communicatie richting deelnemers;
- het bevorderen van de deskundigheid van de bestuurders;
- de uitvoeringsovereenkomst en de door de sponsor voorgestelde nieuwe pensioenregeling;
- de invulling van de in 2011 vrijgekomen functies in het Fonds;
- de opvolging van de aanbevelingen uit 2010 van de Visitatiecommissie;
- de opvolging van de aanbevelingen uit 2010 van de certificerende actuaaris; en
- het verder verbeteren van de risicobeheersing van het Fonds.

Risicomanagement

Het Bestuur heeft in 2011 aandacht besteed aan de beheersing van de risico's die het Fonds loopt. Het Bestuur heeft verder invulling gegeven aan de in 2009 uitgevoerde risicoanalyse. Deze analyse is gebaseerd op de FIRM-systematiek (Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode) van De Nederlandsche Bank en wordt periodiek herijkt. De voor het Fonds meest relevante risicocategorieën zijn matching / renterisico, marktrisico, kredietrisico, verzekeringstechnisch risico, operationeel risico, inclusief IT, uitbestedingsrisico, juridisch risico en integriteitsrisico.

Per risicocategorie heeft het Bestuur vastgesteld welke specifieke risico's het Fonds loopt, wat de kans is dat het risico zich voordoet, wat de mogelijke impact van het risico is, welke interne beheersingsmaatregelen moeten zijn getroffen en welke interne

beheersingsmaatregelen zijn getroffen. Periodiek (dagelijks, wekelijks, maandelijks of per kwartaal) ontvangt het Bestuur informatie over de (beheersing van de) risico's die het Fonds loopt. Op basis van deze informatie bewaakt het Bestuur de risico's en stuurt het die, indien gewenst, bij. Het hoofdstuk Risicomanagement in de jaarrekening bevat een nadere toelichting op de genoemde risicocategorieën.

Vooruitblik

In 2012 zal de discussie met betrekking tot het Nederlands pensioenstelsel verder gevoerd worden. De val van het kabinet Rutte heeft mogelijk impact op de implementatie van het Pensioenakkoord dat tussen werkgevers- en werknemersorganisaties is gesloten. Los van het Pensioenakkoord is inmiddels al een discussie gestart over de te hanteren rekenrente waartegen pensioenverplichtingen worden gewaardeerd. De verwachting is dat op (korte) termijn de "ultimate forward rate" zijn intrede zal doen. De impact van deze rekenrente op dekkingsgraden, financiering van pensioenregelingen en beleggingsportefeuilles zal op de agenda van besturen staan.

De sponsor, KAS BANK, heeft aangegeven in 2012 een nieuwe pensioenregeling te willen invoeren voor de huidige actieve deelnemers. Dit betekent dat het Bestuur van het Fonds moet vaststellen of deze regeling financieerbaar en uitvoerbaar is.

Door de koppeling van het toeslagenbeleid aan de dekkingsgraad, de huidige dekkingsgraad en de geprognostiseerde ontwikkeling van de dekkingsgraad is het de verwachting van het Bestuur, onderbouwd door een actuariel rapport, dat de toeslagen aan inactieve deelnemers de komende jaren achterblijven bij de ambitie.

De grote impact van de rente op de dekkingsgraad van ons Fonds en het huidige instabiele economische en politieke klimaat zorgt voor een onzekere financiële situatie bij het Fonds. Uiteraard hopen wij op herstel en op het voorkomen van een kortingsmaatregel. Echter de steeds verder dalende rente, medio mei 2012 bereikte de 30-jaars swaprente een (voorlopig) historisch lage stand van 2,19%, doet het risico toenemen dat wij de aangekondigde kortingsmaatregel moeten doorvoeren, maar ons mogelijk ook gedwongen zien kort daarna een tweede kortingsmaatregel aan te kondigen. Wij zullen jullie als deelnemers blijven informeren over de gang van zaken van ons Fonds.

Amsterdam, 25 mei 2012

Bestuur Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK:

Ronald Buisman, plaatsvervangend secretaris

Remko Dieker, secretaris

Mark Stoffels, voorzitter

Tamis Stuker

Petra Valk-Noordbruis

Ard de Wit, plaatsvervangend voorzitter

Jaarrekening
Balans

(In duizenden euro's)

		2011	2010
	Toelichting		
Activa			
Beleggingen voor risico pensioenfonds	1	186.536	167.165
Vorderingen en overlopende activa	2	840	1.980
Overige activa	3	420	388
Totaal activa		187.796	169.533
Passiva			
Stichtingskapitaal en reserves	4	-1.414	6.156
Technische voorzieningen	5	189.024	160.953
Beleggingen voor risico pensioenfonds	1	89	2.267
Overige schulden en overlopende passiva	6	97	157
Totaal passiva		187.796	169.533

Staat van baten en lasten

(In duizenden euro's)

	2011	2010
	Toelichting	
Baten		
Premiebijdragen	7 7.687	8.115
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	8 18.642	15.997
Uitkering herverzekeraar	9 161	128
Technisch resultaat	10 38	53
Overige baten	11 90	73
	26.618	24.366
Lasten		
Mutatie technische voorzieningen:		
Pensioenopbouw	12 4.770	4.341
Toeslagverlening	13 -	260
Rentetoevoeging	14 2.121	1.851
Onttrekkingen pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	15 4.204	4.078
Wijziging marktrente	16 26.841	15.192
Wijziging actuariële grondslagen pensioenregeling	17 -613	2.679
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-844	253
Pensioenuitkeringen	18 4.122	3.998
Saldo van overgedragen rechten	19 880	172
Pensioenuitvoeringskosten	20 567	705
Premie herverzekeraar	21 548	391
	34.188	25.258
	-	-
Saldo van baten en lasten	7.570	892

Kasstroomoverzicht

	2011	2010
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	9.351	15.116
Betaalde pensioenuitkeringen	-4.078	-4.137
Ontvangen waardeoverdrachten	112	78
Betaalde waardeoverdrachten	-992	-247
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-894	-415
Ontvangen uitkeringen inzake herverzekeraar	128	2.624
Premies herverzekering	-804	-
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	2.823	13.019
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	21.044	38.349
Aankopen van beleggingen	-29.436	-62.228
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	5.547	5.630
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-22	-69
Saldo vooruitbetaalde kosten	76	20
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-2.791	-18.298
 Netto kasstroom	32	-5.279

Toelichting behorende tot de jaarrekening

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

Het doel van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK, statutair gevestigd aan de Spuistraat 172 te Amsterdam (hierna "het Fonds") is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het Fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het Fonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van KAS BANK N.V..

Overeenstemmingverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Het Bestuur heeft op 25 mei 2012 de jaarrekening opgemaakt.

Algemene grondslagen

Gehanteerde grondslagen bij de opstelling van de jaarcijfers

De grondslagen voor financiële verslaggeving zijn op alle in deze jaarrekening vermelde perioden voor het Fonds consistent toegepast. De jaarcijfers worden gepresenteerd in duizenden euro's, tenzij anders weergegeven. In tabellen opgenomen berekeningen zijn gebaseerd op niet-afgeronde bedragen; er kunnen zich derhalve afrondingsverschillen voordoen. De euro fungeert als de functionele valuta van het Fonds.

Voor vergelijkingsdoeleinden zijn, daar waar nodig, de vergelijkende cijfers aangepast.

Waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is opgesteld op basis van historische kostprijs met uitzondering van de onderstaande activa en passiva:

- Toelichting 1, Beleggingen voor risico pensioenfonds
- Toelichting 5, Technische voorzieningen

Baten worden in de Staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten en lasten worden in de Staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

In het bijzonder wordt informatie over belangrijke punten van schattingonzekerheden en kritische oordelen bij de toepassing van de grondslagen die het meest van invloed zijn op de in de jaarrekening opgenomen bedragen gegeven in de volgende onderdelen van de toelichting:

- Toelichting 1, waardering van derivaten
- Toelichting 5, waardering van de technische voorziening

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden verantwoord in de Staat van baten en lasten opgenomen onder Beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten opgenomen onder Beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Specifieke grondslagen

Financiële instrumenten

Algemeen

De financiële instrumenten van het Fonds bestaan uit de Beleggingen voor risico pensioenfonds.

Een financieel instrument wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het Fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de

balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Waardering bij eerste opname

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid en die onafhankelijk van elkaar zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de transacties niet in het kader van executie of liquidatie worden uitgevoerd.

Na eerste opname worden aandelen, vastrentende waarden en derivaten als volgt gewaardeerd:

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Dividenden worden in de Staat van baten en lasten verantwoord onder Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (directe beleggingsopbrengsten) op het moment dat het recht van de entiteit wordt gevestigd. In het geval van beursgenoteerde effecten is dit de datum waarop het aandeel ex-dividend gaat. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten onder Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (indirecte beleggingsopbrengsten).

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

Couponrente wordt in de Staat van baten en lasten verantwoord onder Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (directe beleggingsopbrengsten). Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de staat van baten en lasten onder Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (indirecte beleggingsopbrengsten).

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingmodellen.

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten onder Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (indirecte beleggingsopbrengsten).

Overige activa en Vorderingen en overlopende activa

Overige activa en Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. Na eerste opname worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Stichtingskapitaal en reserves

Het Stichtingskapitaal en reserves bestaan uit het Stichtingskapitaal en de reserves. Aan de reserves wordt het saldo van baten en lasten toegevoegd.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de markttrente.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van de op de balansdatum geldende pensioenreglementen en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van onder meer de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- Markttrente: De rentetermijnstructuur ultimo boekjaar zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank, welke is gebaseerd op een 3 maandgemiddelde rente. De markttrente ultimo 2011 bedroeg gemiddeld 2,8%.
- Sterftekansen: ontleend aan de door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde prognosetafel AG progosetafel 2010-2060, toegepast met de ervaringssterfte op basis van CBS-inkomensklasse.

- Voor partnerpensioen is aangenomen dat de vrouwelijke partner drie jaar jonger is dan de verzekerde man en de mannelijke partner drie jaar ouder dan de verzekerde vrouw.
- Gehuwdheid: bij de vaststelling van de Voorziening voor partnerpensioen wordt uitgegaan van leeftijdsafhankelijke gehuwdheidskansen.
- De opslag voor dekking van excassokosten is 2% van de voorziening.

Mutaties in de voorziening pensioenverplichting als gevolg van onder meer toeslagen, uitkeringen, pensioenopbouw en wijziging marktrente worden verantwoord in de Staat van baten en lasten onder Lasten.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. Na eerste opname worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Balans per 31 december 2011

	2011	2010
1. Beleggingen voor risico pensioenfonds		
Onderstaand is de verdeling van de beleggingen naar actief en passiefzijde van de balans weergegeven:		
Actief	186.536	167.165
Passief	-89	-2.267
	186.447	164.898

Het mutatie overzicht beleggingen luidt als volgt:

	Aandelen	Vastrentende Waarden	Derivaten	Totaal
Stand per 1 januari 2011	51.741	112.079	1.078	164.898
Aankopen	12.370	17.120	-	29.490
Verkopen	-12.755	-7.942	-308	-21.005
Herwaardering	-4.524	3.488	14.100	13.064
Stand per 31 december 2011	46.832	124.745	14.870	186.447
Stand per 1 januari 2010	42.949	91.230	-2.330	131.849
Aankopen	13.131	48.987	-	62.118
Verkopen	-10.842	-28.964	938	-38.868
Herwaardering	6.503	826	2.470	9.799
Stand per 31 december 2010	51.741	112.079	1.078	164.898

	2011	2010
De Beleggingen voor risico pensioenfonds bestaan uit een positieve marktwaarde voor derivaten en een negatieve marktwaarde voor derivaten zoals hieronder gespecificeerd:		
Positieve marktwaarde	14.959	3.345
Negatieve marktwaarde	-89	-2.267
	14.870	1.078

De volgende tabel geeft een analyse van de beleggingen die gewaardeerd worden op actuele waarde, per waarderingmethode. De waarderingmethoden worden ingedeeld naar de volgende niveau's:

- Niveau 1: Genoteerde prijzen in een actieve markt;
- Niveau 2: Waarderingstechnieken of -modellen, waarbij gebruik wordt gemaakt van waarneembare marktgerelateerde gegevens, niet zijnde de genoteerde biedprijzen als gebruikt in niveau 1, zowel direct (bijvoorbeeld als prijzen) of indirect (bijvoorbeeld afgeleide prijzen), hieronder vallen ook de beursgenoteerde fondsen met een net asset value koers.

	Niveau 1	Niveau 2	Totaal
Per 31 december 2011			
Aandelen	4.219	42.613	46.832
Vastrentende waarden	26.535	98.210	124.745
Derivaten	-	14.870	14.870
	<u>30.754</u>	<u>155.693</u>	<u>186.447</u>

	Niveau 1	Niveau 2	Totaal
Per 31 december 2010			
Aandelen	4.662	47.079	51.741
Vastrentende waarden	16.853	95.226	112.079
Derivaten	-	1.078	1.078
	<u>21.515</u>	<u>143.383</u>	<u>164.898</u>

2011   **2010**

De beleggingen voor risico Pensioenfondsen zijn als volgt te verdelen:

Aandelen

Aandelen mature markets	46.294	48.184
Aandelen emerging markets	538	3.557
	<u>46.832</u>	<u>51.741</u>

Vastrentende waarden

Staatsobligaties	59.000	61.050
Credit funds	55.105	45.624
Beleggingsfondsen	-	1.705
Cash	4.731	-
Deposito/call rekening	5.909	3.700
	<u>124.745</u>	<u>112.079</u>

Derivaten

Valutaderivaten	-86	279
Rentederivaten	14.956	799
	<u>14.870</u>	<u>1.078</u>

Voor de rentederivaten zijn zekerheden ontvangen. De waarde van de zekerheden per 31 december 2011 bedraagt € 14,9 miljoen (2010: € 2,1 miljoen).

2. Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen op sponsors	53	1.876
Vorderingen op verzekeraar	639	-38
Overlopende activa	116	0
Overige vorderingen	32	142
Stand per 31 december	840	1.980

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd korter dan één jaar.

	2011	2010
3. Overige activa		
Liquide middelen	420	388
Stand per 31 december	420	388

Onder liquide middelen worden opgenomen tegoeden op bankrekeningen die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.

4. Stichtingskapitaal en reserves

Stand per 1 januari	6.156	7.048
Uit bestemming Staat van baten en lasten	-7.570	-892
Stand per 31 december	-1.414	6.156

Solvabiliteit

Minimaal vereist eigen vermogen	7.905	6.429
Vereist eigen vermogen	24.086	18.880

Minimaal vereist eigen vermogen	104,2%	104,2%
Vereist eigen vermogen	112,7%	113,7%

De vermogenspositie van het Fonds kan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort.

Tevens is sprake van een reservetekort.

Het Bestuur acht het gebruik van het standaardmodel passend voor de risico's van het Fonds en maakt daarom voor de berekening van het vereist eigen vermogen gebruik van het standaardmodel.

Herstelplan

Op het Fonds is een korte- en langetermijnherstelplan van toepassing. Uit de evaluatie van het kortetermijnherstelplan in februari 2012 bleek dat het Fonds achterblijft bij het herstelpad en niet meer zelfstandig kan herstellen voor 1 januari 2014. In februari 2012 heeft het Bestuur daarom een principe besluit genomen van een kortingsmaatregel van maximaal 1,2% van de pensioenaanspraken en -rechten. Deze maatregel wordt, afhankelijk van de financiële situatie op 31 december 2012, uiterlijk 1 april 2013 geëffectueerd. Mocht nadien blijken dat de kortingsmaatregel ontoereikend was om op 1 januari 2014 een dekkingsgraad te hebben die hoger is dan het minimaal vereist eigen vermogen, dan zal per 1 april 2014 nogmaals een kortingsmaatregel moeten worden doorgevoerd.

2011   **2010**

5. Technische voorzieningen

De technische voorzieningen bestaan uit een voorziening pensioenverplichtingen en een wachttijdreserve. De wachttijdreserve is een reserve die wordt aangehouden voor het arbeidsongeschiktheidsrisico.

Voorziening voor pensioenverplichtingen	189.024	160.715
Wachttijdreserve	-	238
	189.024	160.953

Het mutatieoverzicht voor de voorzieningen is als volgt:

		140.96
Stand per 1 januari	160.953	1
Pensioenopbouw	4.770	4.341
Toeslagverlening	-	260
Rentetoevoeging	2.121	1.851
Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	-4.204	-4.078
Wijzigingen marktrente	26.841	15.192
Wijzigingen actuariële grondslagen pensioenregeling	-613	2.679
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-844	-253
	189.024	160.953
Stand per 31 december	189.024	3

Voor een toelichting op de verschillende posten wordt verwezen naar de toelichting op de verschillende posten uit de Staat van baten en lasten (toelichting 12 t/m 17).

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

Actieve deelnemers	94.143	83.854
Gewezen deelnemers	39.332	27.212
Pensioengerechtigden	55.549	49.887
	<hr/>	<hr/>
	189.024	160.953

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand. Naar hun aard hebben de technische voorzieningen een langlopend karakter.

6. Overige schulden en overlopende passiva

Accountants- en advieskosten	86	144
Overige	11	13
	<hr/>	<hr/>
	97	157

De Overige schulden en overlopende passiva hebben een resterende looptijd korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Algemeen

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het risicomanagementbeleid van het Fonds. De ingestelde commissies zijn verantwoordelijk voor de invulling en monitoring van de aan deze commissies toegewezen risicocategorieën. Ten behoeve van het risicomanagementbeleid analyseert het Fonds periodiek de risico's die het Fonds loopt. Deze analyse is gebaseerd op de FIRM-systematiek (Financiële Instellingen Risicoanalyse Methode) van De Nederlandsche Bank. Per risicocategorie heeft het Bestuur vastgesteld welke specifieke risico's het Fonds loopt, wat de kans is dat het risico zich voordoet, wat de mogelijke impact van het risico is, welke interne beheersingsmaatregelen moeten zijn getroffen en welke interne beheersingsmaatregelen zijn getroffen.

Solvabiliteitsrisico

Het belangrijkste financiële risico voor het Fonds is het niet nakomen van de pensioentoezeggingen. Een belangrijke maatstaf hiervoor is het aanwezige eigen vermogen. Wettelijk is een gestandaardiseerde methode vastgelegd om te kunnen toetsen of het aanwezige eigen vermogen voldoende is om een aantal specifieke risico's op te kunnen vangen (het standaardmodel). Bovenop de marktwaarde van de verplichtingen dienen extra buffers aan te worden gehouden om negatieve marktontwikkelingen, gedeeltelijk, op te kunnen vangen. Het aan te houden vereiste buffer is afhankelijk van de risico's die het Fonds loopt, en bestaat uit de volgende risicocategorieën: rente, zakelijke waarden, valuta, krediet, grondstoffen en verzekeringstechnische risico's.

Jaarlijks vindt toetsing van het Vereist eigen vermogen plaats aan de hand van dit standaardmodel. De verschillende risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6. Tevens wordt rekening gehouden met onderling compenserende effecten (diversificatie-effect). Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën:

	2011	2010
Buffers:		
S1 Renterisico	10.219	10.457
S2 Risico zakelijke waarden	15.983	13.732
S3 Valutarisico	1.991	3.032
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	2.211	2.268
S6 Verzekeringstechnisch risico	6.932	5.548

Vereist eigen vermogen	24.086	22.059
Dekkingsgraad	99,3%	103,8%
Minimaal vereist eigen vermogen	104,2%	104,2%
Vereist eigen vermogen	112,7%	113,7%

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van het vastrentend deel van het belegd vermogen en van de pensioenverplichtingen verschillend veranderen door wijzigingen in de marktrente. Het renterisico van de verplichtingen wordt afgedekt met de portefeuille vastrentende waarden en met rentederivaten. De afdekking van het renterisico is vastgesteld op 60% een bandbreedte van 40-80%. Eind 2011 was het renterisico van de verplichtingen voor 62,3% (2010: 78,6%) afgedekt met de portefeuille vastrentende waarden en met renteswaps. Het effect van de renteafdekking was dit jaar € 14 miljoen positief, tegenover een negatief effect van de van de impact van de marktrente van € 26 miljoen.

Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarde is het risico van wijziging in de waarde als gevolg van specifieke factoren die te herleiden zijn aan individuele beleggingen, de uitgevende instelling of generieke factoren. Alle beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk inzichtelijk worden in de beleggingsrapportage.

Valutarisico

Valutarisico is het risico dat de waarde van een belegging daalt als gevolg van veranderingen in valutakoersen. Het Fonds belegt ook buiten het Eurozone, waardoor het Fonds gevoelig is voor koersschommelingen van de betreffende valuta ten opzichte van de euro. Ten aanzien van het strategisch valutabeleid van het Fonds geldt dat 75% van de exposure in US dollar (USD) en Japanse Yen (JPY) en 50% van de exposure in Britse pond (GBP) wordt afgedekt met valutatermijncontracten. Obligatiebeleggingen in vreemde valuta worden voor 100% afgedekt met valutatermijncontracten.

Het totaalbedrag dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo jaar 19% (2010: 22%) van de beleggingsportefeuille. Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten per saldo € -86 duizend (2010: € 279 duizend), dit betreft het

saldo van de valutaderivaten met een negatieve reële waarde van € 89 duizend en een positieve reële waarde € 3 duizend.

De valutapositie voor en na afdekking is als volgt weergegeven:

		2011		2010
	voor	valuta-derivaten	nettopositie na	nettopositie na
CHF	709	-	709	5.134
GBP	7.207	-2.926	4.281	3.628
HKD	1.111	-	1.111	1.923
JPY	1.365	-	1.365	3.266
USD	17.702	-10.444	7.258	6.768
Overige	6.821	-	6.821	2.143

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het Fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het Fonds bepaalde vorderingen heeft. Van de portefeuille vastrentende waarden bestaat 70% uit staatsleningen of staatsgerelateerde leningen en 30% uit investment grade credits. Het tegenpartijrisico verbonden aan de inzet van derivaten wordt op marktconforme wijze beheerst door het storten van onderpand bij bepaalde marktbevingen. Daarnaast wordt er gebruikgemaakt van tegenpartijen met een goede reputatie waardoor dit risico wordt beperkt.

Door de dalende rente steeg de waarde van de afgesloten rentederivaten gedurende 2011. Partijen met wie het Fonds deze rentederivaten heeft afgesloten, zijn verplicht onderpand te storten ter hoogte van de waarde van de rentederivaten. Hierdoor had het Fonds ultimo 2011 voor € 14,8 miljoen aan onderpand in de vorm van cash op een rekening bij KAS BANK staan. Om het kredietrisico op KAS BANK (tevens sponsor) te verlagen hebben wij begin 2012 deze onderpandspositie in cash overgeboekt naar een andere bank.

Verzekeringstechnisch risico

De belangrijkste verzekeringstechnische risico's zijn het langlevensrisico, het kortlevensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Het belangrijkste verzekeringstechnische risico is het langlevensrisico. Pensioenen worden levenslang uitgekeerd. Het Fonds dient daarom rekening te houden met de levensverwachting van de deelnemers. De levensverwachting wordt gebaseerd op waarnemingen uit het verleden en de verwachte verbetering in levensverwachtingen.

Het langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer leven dan op basis van de gehanteerde overlevingstafels wordt verwacht. Op het moment dat deelnemers langer leven dan vooraf is geschat, dan moet het Fonds langer pensioenen uitkeren. Als gevolg van deze langere uitkering volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichtingen aan deze langer levende deelnemers. Het langlevensrisico wordt gedragen door het Fonds.

Een ander onderdeel van het verzekeringstechnisch risico is het risico van variatie in de sterfte van jaar tot jaar, het kortlevensrisico. Dit risico zorgt voor extra lasten voor nabestaandenpensioen vanwege relatief vroegtijdig overlijden van deelnemers. Gezien de geringe omvang van het Fonds is dit risico herverzekerd, evenals het arbeidsongeschiktheidsrisico.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat het Fonds niet op het vereiste moment aan zijn verplichtingen kan voldoen, dit betreft vooral de pensioenuitkeringen. Het liquiditeitsrisico voor het Fonds is beperkt doordat de te ontvangen pensioenpremies groter zijn dan de uit te keren pensioenen, er niet belegd wordt in illiquide effecten en het Fonds onderpand voor rentederivaten kan geven aan tegenpartijen in de vorm van effecten (in plaats van liquiditeiten).

Operationele risico's, inclusief IT

Operationeel risico is het risico dat optreedt bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Het Bestuur geeft onder meer invulling aan de beheersing van het operationeel risico door per proces

een procedure te hebben waarin onderbouwd het proces, de inherente risico's, de beheersingsdoelstellingen en de interne controlemaatregelen staan beschreven.

Uitbestedingsrisico

Het uitbestedingsrisico is het risico dat de continuïteit, integriteit en/of kwaliteit van het Fonds in gevaar komt door de aan derden uitbestede activiteiten (IT, operationele processen, ondersteunende diensten). Het Fonds heeft het merendeel van de activiteiten waaronder vermogensbeheer en pensioen- en financiële administratie uitbesteed aan deskundige partijen. Bij het uitbesteden van werkzaamheden confirmeert het Bestuur zich aan de Bepalingen in de Pensioenwet. Met partijen worden contracten afgesloten en operationele afspraken gemaakt. Periodiek rapporteert de serviceorganisatie over het serviceniveau en/of vinden er op regelmatige basis gesprekken plaats over het serviceniveau. Ten aanzien van de interne beheersing bij de serviceorganisatie eist het Bestuur een ISAE3402-rapport over de door het Fonds uitbestede werkzaamheden.

Juridisch risico

Het juridisch risico is het risico samenhangend met (veranderingen in en naleving van) wet- en regelgeving, het mogelijk bedreigd worden van zijn rechtspositie, met inbegrip van de mogelijkheid dat contractuele bepalingen niet afdwingbaar of niet correct gedocumenteerd zijn. Het fonds laat al zijn belangrijke contractuele verplichtingen die het fonds aangaat toetsen door een deskundige derde.

Integriteitsrisico

Het risico dat de integriteit van het Fonds en zijn organen dan wel het financiële stelsel wordt beïnvloed als gevolg van niet-integere, onethische gedragingen van de organisatie, medewerkers dan wel van het Bestuur in het kader van wet- en regelgeving en maatschappelijke en door de instelling opgestelde normen. Het Fonds heeft een gedragscode opgesteld. Er is een compliance officer benoemd die toeziet op de naleving van de gedragscode.

Staat van baten en lasten over 2011

	2011	2010
7. Premiebijdragen		
KAS BANK N.V.	7.687	8.115
	7.687	8.115

De premie over 2011 is – net als over 2010 – gebaseerd op 20% van de salarissom verhoogd met de kosten van de pensioenadministratie en –uitvoering. Voor de leden van de Raad van Bestuur van KAS BANK geldt een premie van 24,9% (2010: 24,9%) van hun salarissom. De pensioenregeling voor de leden van de Raad van Bestuur is met ingang van 1 juli 2011 premievrij gemaakt. De totale kostendeekkende premie over 2011 bedraagt € 6,4 miljoen (2010: € 6,6 miljoen). De gedempte premie over het boekjaar bedraagt € 5,7 miljoen (2010: € 6,4 miljoen). Bovenop de kostendeekkende premie heeft het Fonds derhalve over 2011 een herstelbijdrage ontvangen van € 1,3 miljoen (over 2010: € 1,5 miljoen).

8. Beleggingsresultaten risico Pensioenfonds

2011	Directe beleggings opbrengsten	Indirecte beleggings opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Aandelen	943	-4.524		-3.581
Vastrentende waarden	3.751	3.488		7.239
Derivaten	1.019	14.099		15.118
Overige beleggingen	61	-124		-63
Kosten vermogensbeheer	-	-	-71	-71
	5.774	12.939	-71	18.642

2010	Directe beleggings opbrengsten	Indirecte beleggings opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer	Totaal
Aandelen	1.016	6.503	-	7.519
Vastrentende waarden	3.475	826	-	4.301
Derivaten	1.831	2.470	-	4.301
Overige beleggingen	10	-16	-	-6
Kosten vermogensbeheer	-	-	-118	-118
	6.332	9.783	-118	15.997

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en de vermogensbeheerders direct bij het fonds in rekening zijn gebracht.

Het aandeel van het Fonds in de kosten die door de vermogensbeheerders ten laste van de beleggingsfondsen zijn gebracht zijn onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten.

9. Uitkeringen herverzekeraar

Onder uitkering herverzekeraar is opgenomen de nog te ontvangen bedragen uit hoofde van de op risicobasis verzekerde herverzekering voor kortleven- en arbeidsongeschiktheidsrisico.

10. Technisch resultaat

Op grond van de overeenkomst met Delta Lloyd Levensverzekering N.V. wordt een voordelig saldo van de technische resultaten over een periode van 2010-2011 verrekend tussen het Fonds en Delta Lloyd Levensverzekering N.V. in de verhouding 45/55.

11. Overige baten

De Overige baten bestaan in 2011 voornamelijk uit een aanpassing van de beheerkosten over 2010.

12. Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

13. Toeslagverlening

Voor de aanspraken van deelnemers aan de middelloonregeling is per 1 januari 2011, conform de CAO, geen toeslag verleent. Per 1 juli 2011 is geen toeslag doorgevoerd in de rechten van gepensioneerden en slapers.

14. Rentetoevoeging

De rentetoevoeging betreft de verhoging van de Technische voorziening op basis van de éénjaarsrente op de interbancaire swapmarkt aan het begin van het jaar (2011: 1,3%; 2010: 1,3%).

15. Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuarieel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen en de pensioenuitvoeringskosten van de verslagperiode.

16. Wijziging marktrente

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt ultimo boekjaar contant gemaakt tegen de op dat moment geldende marktrente, zijnde de rentetermijnstructuur zoals door De Nederlandsche Bank wordt vastgesteld. De marktrente ultimo 2011 bedroeg gemiddeld 2,8% (2010: 3,5%). De duration of wel rentegevoeligheid van de voorziening is ongeveer 20 (2010: 20).

	2011	2010
17. Wijzigingen actuariële grondslagen pensioenregeling		
Sterfte	-204	-333
Arbeidsongeschiktheid	-243	-50
Verzwarende sterftegrondslagen	-	3.227
Overig	-166	-165
	-613	2.679
18. Pensioenuitkeringen		
Uitkeringen uit hoofde van ouderdomspensioen	3.251	3.082
Uitkeringen uit hoofde van nabestaandenpensioen	857	902
Uitkeringen uit hoofde van wezenpensioen	14	14
	4.122	3.998
19. Saldo van overgedragen rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	112	86
Overgedragen pensioenverplichtingen	-992	-258
	-880	-172

20. Pensioenuitvoeringskosten

Administratiekosten Delta Lloyd	176	170
Administratiekosten KAS BANK	113	105
Advieskosten	160	306
Accountantskosten	66	39
Bestuurskosten	29	29
Overige kosten	23	56
	<hr/>	<hr/>
	567	705

Het honorarium van de accountantskosten van KPMG Accountants N.V. bestaat uit de controle van de jaarrekening en de Pensioenwetstaten. Er zijn geen andere controle of adviesdiensten door KPMG Accountants N.V. verleend.

21. Premie herverzekeraar

Het saldo bestaat uit betaalde premies voor overlijdensrisicokapitalen en arbeidsongeschiktheidsrentes.

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen, tussen het Fonds en de sponsor KAS BANK en tussen het Fonds en de bestuurders van het Fonds.

Transacties met verbonden partijen

Betreffende de uitvoeringsovereenkomst tussen het Fonds en KAS BANK met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling is het volgende relevant:

- de wijze waarop de premie wordt vastgesteld;
- de wijze waarop en de termijnen waarin de premie moet worden voldaan;
- de procedures die van toepassing zijn bij het niet-nakomen van de verplichting tot premiebetaling van de sponsor;
- procedures die gelden bij het opstellen en wijzigen van het pensioenreglement;
- voorwaarden waaronder toeslagverlening (indexatie) plaatsvindt; en
- uitgangspunten en procedures die van toepassing zijn ten aanzien van de besluitvorming over vermogenoverschotten en vermogenstekorten.

Er hebben zich gedurende het verslagjaar (2010: geen) geen transacties voorgedaan tussen het Fonds en bestuurders van het Fonds.

Aantal personeelsleden

Bij het Fonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de sponsor. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van de sponsor.

Bezoldiging bestuurders

Er vindt geen bezoldiging plaats aan de bestuurders het Fonds.

Belastingen

De activiteiten van het Fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Overige gegevens

Bestemming van Saldo van baten en lasten

Het saldo van baten en lasten van € - 7.570 wordt ten laste van de reserves gebracht.

Gebeurtenissen na balansdatum

In februari 2012 heeft het Bestuur een principe besluit genomen om – als de financiële positie van het Fonds niet verbetert – de pensioenaanspraken en –rechten uiterlijk 1 april 2013 te korten met maximaal 1,2%. Mocht deze kortingsmaatregel niet toereikend zijn om de dekkingsgraad op 1 januari 2014 op het niveau van het minimaal vereist eigen vermogen te krijgen dan moet mogelijk nog een tweede kortingsmaatregel worden doorgevoerd. In het verslag van het Bestuur is een uitgebreidere toelichting over dit principe besluit opgenomen.

Actuariële Verklaring over het jaar 2011

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK te Amsterdam is aan Mercer Certificering B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2011.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

In overeenstemming met de richtlijn "Samenwerking tussen accountant en actuaris ter zake van de controle van verantwoordingen van verzekeringsinstellingen" heeft de accountant van het pensioenfonds mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid en de volledigheid van de administratieve basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld, en
- heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel bezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf, is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een dekkingstekort.

Met inachtneming van de kanttekeningen in dit rapport heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van de artikelen 131, lid 1, 132, lid 1 en 133, gezien het negatieve eigen vermogen van het fonds.

Op basis van de uitkomsten van de uitgevoerde consistentietoets in 2009 concludeer ik dat er sprake is van consistentie tussen de gewekte verwachting, de financiering en het realiseren van toeslagen. Echter, op basis van het herstelplan zal het pensioenfonds voorlopig niet in staat zijn om volledige uitvoering aan het toeslagbeleid te kunnen geven.

Het pensioenfonds heeft het voorgenomen besluit genomen om de pensioenaanspraken en pensioenrechten per 1 april 2013 te zullen korten. Deze korting is niet in aanmerking genomen bij de vaststelling van de technische voorzieningen.

De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds van de Kasbank is naar mijn mening slecht, vanwege een dekkingstekort.

Amstelveen, 25 mei 2012

Mevrouw A.M.J.H. van der Heijden AAG
verbonden aan Mercer Certificering B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2011 van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK te Amsterdam gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2011, de staat van baten en lasten over 2011 en het kasstroomoverzicht over 2011 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten. Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen

over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK per 31 december 2011 en van het resultaat over 2011 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Toelichting aangaande het besluit tot voorwaardelijke korting van opgebouwde aanspraken en rechten

Wij vestigen de aandacht op pagina 17 van het verslag van het bestuur en pagina 48 van de jaarrekening, waarin het bestuur meldt besloten te hebben dat tenzij de dekkingsgraad op 31 december 2012 voldoende zal zijn verbeterd uiterlijk per 1 april 2013 zal worden overgegaan tot het korten van de opgebouwde aanspraken en rechten. Deze situatie doet geen afbreuk aan ons oordeel.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Utrecht, 25 mei 2012

KPMG Accountants N.V.

W. Teeuwissen RA